

اسرائیل و انحصار هسته ای در خاورمیانه

فرزاد محمدزاده ابراهیمی*

دکتر محمدرضا ملکی**

چکیده

بیشتر کارشناسان بر این باورند که اسرائیل تنها کشور خاورمیانه است که دارای سلاح های هسته ای است، با این حال اسرائیل در قبال برنامه هسته ای خود سیاست ابهام را در پیش گرفته، بطوری که دارا بودن سلاح های هسته ای را نه تایید و نه تکذیب می کند. دولت اسرائیل طی سالهای متمادی به دفعات عنوان کرده است که اولین کشوری نخواهد بود که در خاورمیانه به عنوان صاحب سلاح هسته ای شناخته می شود. دکترین هسته ای اسرائیل در اثر نبود عمق استراتژیک شکل گرفته و بر جنگ پیشدستانه استوار است. در همین راستا نیز اسرائیل تلاشهای دیپلماتیک، عملیات روانی و همینطور اقدامات نظامی پنهانی را مورد استفاده قرار می دهد تا از دست یابی کشورهای خاورمیانه به توانایی های هسته ای جلوگیری کند. در ۷ جون ۱۹۸۱، اسرائیل حمله هوایی پیش دستانه ای را علیه راکتور هسته ای عراق در اوزیراک سازماندهی کرد که به عملیات اپرا معروف است. در ۶ سپتامبر ۲۰۰۷، اسرائیل حمله هوایی دیگری را با نام عملیات اورچارد علیه هدفی در منطقه دیر الزور سوریه انجام داد. این کشور همچنین در حال انجام تلاشهای دیپلماتیک و عملیات روانی گسترده ای است تا برنامه هسته ای ایران را نیز متوقف کند. با توجه به اینکه انحصار هسته ای در خاورمیانه از مهمترین اهداف دولت اسرائیل در منطقه است، این مقاله بر آن است تا ضمن نگاهی به این سیاست اسرائیل، روشهای مورد استفاده این کشور را در راستای حفظ انحصار هسته ای نیز مورد بررسی قرار دهد.

واژگان کلیدی

اسرائیل، خاورمیانه، سلاحهای هسته ای، انحصار هسته ای، پیمان عدم تکثیر سلاحهای هسته ای، عملیات اپرا،

عملیات اورچارد، عملیات روانی

* عضو باشگاه پژوهشگران جوان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج.

** عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج - مرکز تحقیقات علوم انسانی و اسلامی.

مقدمه

اسرائیل تلاش‌های دیپلماتیک، عملیات روانی و همین‌طور اقدامات نظامی پنهانی را مورد استفاده قرار می‌دهد تا از دست یابی کشورهای خاورمیانه به توانایی‌های هسته‌ای جلوگیری کند. در ۷ جون ۱۹۸۱، اسرائیل حمله هوایی پیش‌دستانه‌ای را بر علیه راکتور هسته‌ای عراق در اوزیراک سازماندهی کرد که به عملیات اپرا معروف است. همچنین موساد اعلام کرد که جرال دیبول کارشناس توپخانه را به قتل رسانده است. ادعا می‌شده که او در حال ساخت توپ فوق پیشرفته برای صدام حسین در سال ۱۹۸۰ بوده است، که قادر به پرتاب سلاح هسته‌ای تاکتیکی بود. (۱) در ۶ سپتامبر ۲۰۰۷، اسرائیل حمله هوایی دیگری را با نام عملیات اورچارد بر علیه هدفی در منطقه دیر الزور سوریه انجام داد. در حالی که مقامات اسرائیل از ارائه هرگونه توضیحی در این مورد امتناع کردند، یکی از مقامات بلند پایه کاخ سفید که خواسته بود نامش فاش نشود عنوان کرد که اسرائیل اطلاعاتی را در اختیار ایالات متحده قرار داده است که براساس آن کره شمالی در حال همکاری با سوریه در رابطه با تاسیسات هسته‌ای است. (۲) سوریه و کره شمالی این ادعا را تکذیب کردند و سوریه بطور رسمی شکایتی را به سازمان ملل متحد ارائه کرد. سیمور هرش بر این باور است که این حمله هوایی را می‌توان به عنوان نوعی آزمایش برای حمله به تاسیسات هسته‌ای ایران مورد ارزیابی قرار داد. در ۷ ژانویه ۲۰۰۷، ساندی تایمز گزارش کرد که اسرائیل در حال تنظیم برنامه‌ای برای انهدام ۳ واحد تاسیسات هسته‌ای ایران با استفاده از بانکر- باسترهای هسته‌ای بابازده کم است که می‌تواند بوسیله هواپیما از طریق دالان‌های ایجاد شده توسط بمب‌های هدایت شونده لیزری متعارف پرتاب شود. این سلاح‌های هسته‌ای تاکتیکی پس از انفجار در زیر زمین، ریزش رادیواکتیو را نیز کاهش می‌دهد. مقامات اسرائیل چنین ادعاهایی را تکذیب می‌کنند. در هر صورت، رهبران نظامی چنین گزینه‌ای را غیر محتمل نمی‌شمارند. مرگ فیزیکی‌دگان ایرانی، اردشیر حسین پور، که گفته می‌شود در برنامه هسته‌ای ایران همکاری داشته است، بوسیله موسسه پیش‌بینی راهبردی (استرات فور) که یک آژانس اطلاعات خصوصی در تگزاس ایالات متحده است، ترور توسط موساد عنوان شده است. (۳) هم‌اکنون، ایران در حال انجام تحقیقات اتمی است، که اسرائیل نگران است هدف آن ساخت سلاح‌های هسته‌ای باشد. اسرائیل بر تحریم‌های اقتصادی سازمان ملل علیه ایران و تشدید آنها تاکید کرده و به دفعات تهدید کرده است که اگر ایالات متحده نتواند برنامه هسته‌ای ایران را متوقف کند، به عملیات نظامی علیه ایران متوسل خواهد شد. (۴)

عملیات اپرا

عملیات غافلگیرانه‌ای که نیروی هوایی اسرائیل علیه راکتور هسته ای اوزیراک^۱، عراق، در ۱۹۸۱ به مرحله اجرا گذاشت. در اواخر ۱۹۷۰ عراق راکتور هسته ای نوع اوزیریس^۲ را از فرانسه خریداری کرد. سازمان‌های اطلاعاتی اسرائیل بر این باور بودند که این اقدامی در جهت تولید پلوتونیوم برای ساخت سلاح‌های هسته ای است و آخرین شانس برای انهدام آن قبل از قرار دادن سوخت در راکتور است. در ۷ جون ۱۹۸۱، اسکادرانی از جنگنده های اف ۱۶ نیروی هوایی اسرائیل با پشتیبانی هواپیماهای اف ۱۵، راکتور را مورد حمله قرار داده و خسارات سنگینی را بر آن وارد کردند.

۱- نگاهی به برنامه هسته ای عراق

عراق برنامه هسته ای خود را از دهه ۱۹۶۰ آغاز و در اواسط دهه ۱۹۷۰ تمایل خود را برای توسعه و تحصیل راکتور هسته ای نشان داد. عراق بعد از ناکامی در جلب موافقت دولت فرانسه در فروش راکتور تولیدکننده پلوتونیوم و تاسیسات بازپروری و همینطور ناکامی در متقاعد کردن دولت ایتالیا برای فروش راکتور چیرنه^۳، در نهایت موفق شد برای خرید راکتور تحقیقاتی نوع اوزیریس و آزمایشگاه همراه آن با دولت فرانسه به توافق برسد. ساخت راکتور هسته ای آب سبک ۴۰ مگاواتی در ۱۹۷۹ در مرکز هسته ای التویته نزدیک بغداد آغاز شد. فرانسوی‌ها این راکتور را اوزیراک نامیدند که ترکیبی از نام عراق و نام نوع راکتور بود. خود عراقی‌ها آن را تموز یک نام نهادند. عراقی‌ها مدعی بودند که این راکتور فقط برای اهداف علمی تعبیه شده است. توافق نامه منعقد شده بین فرانسه و عراق هرگونه استفاده نظامی را از آن ممنوع می کرد. کارشناسان بر این باور بودند که عراق توانایی توسعه سلاح های هسته ای را در اختیار ندارد. مدیر کل وقت آژانس بین المللی انرژی اتمی نیز تایید کرده بود که بازرسی های انجام شده از این مرکز هیچ گونه انحرافی را از پادمان های آژانس نشان نداده است. (۵)

۲- واکنش های دیپلماتیک اسرائیل

اسرائیل از وجود چنین راکتوری در دوره اول نخست وزیری اسحاق رابین مطلع شد و با این تصور که می تواند برای تولید سلاحهای هسته‌ای مورد استفاده قرار گیرد، آن را تهدید مستقیمی علیه خود تلقی

1- Osiraq

2- Osiris

3- Cirene

می‌کرد. با توجه به عضویت عراق در پیمان عدم تکثیر سلاحهای هسته‌ای، این کشور برنامه هسته ای خود را کاملاً صلح آمیز می‌دانست و آن را تحت پادمان های آژانس بین المللی انرژی اتمی قرار داد. اما به نظر می‌رسید که برنامه بازدیدهای آژانس بین المللی انرژی اتمی به گونه ای نبود که تضمین کند برنامه تسلیحاتی در کار نیست. وزیر امور خارجه وقت اسرائیل موشه دایان با مقامات فرانسه، ایتالیا (اسرائیل معتقد بود که برخی شرکت های ایتالیایی در این پروژه دخیل هستند) و ایالات متحده به رایزنی پرداخت، تا آنها را برای توقف پروژه متقاعد کند اما موفق نشد.

۲-۱- برنامه عملیات

به دلیل فاصله زیاد بین پایگاههای هوایی اسرائیل و هدف مورد نظر (بیش از ۱۶۰۰ کیلومتر) و همینطور عبور از دو کشور اردن و عربستان سعودی، به نظر می‌رسید که نیروهای عملیاتی کار ساده ای پیش رو ندارند. افزون بر این، سازمانهای اطلاعاتی اسرائیل نیز اطلاعات موثقی را درباره وضعیت پدافند عراق در دست نداشتند. بعد از ارزیابی وضعیت موجود، سرانجام ارتش اسرائیل به این نتیجه رسید که با به کارگیری اسکادرانی از جنگنده های اف ۱۶ با سوخت و مهمات کامل، همراه با تعدادی از هواپیماهای اف ۱۵ برای ایجاد پوشش هوایی و پشتیبانی، بدون سوخت گیری مجدد می‌توان راکتور را منهدم کرد. ارتش اسرائیل برای به حداقل رساندن اثرات تخریب راکتور بر غیرنظامیان تصمیم گرفت که قبل از سوخت گذاری در راکتور حمله را انجام دهد. به دلیل حضور تعداد زیادی از دانشمندان اروپایی در محل راکتور تصمیم بر این شد که روز یکشنبه، که بیشتر دانشمندان سر کار نیستند حمله انجام شود. اسرائیل نمی‌خواست روابط خود را با ایتالیا و فرانسه دچار تنش کند. با آگاهی از زمان انتقال سوخت راکتور از فرانسه به عراق، کابینه اسرائیل به ریاست نخست وزیر وقت اسرائیل مناخیم بگین فرمان عملیات را صادر کرد.

۲-۲- مرگ های مشکوک

بر اساس مدارک ارائه شده از طرف موسسه خصوصی اطلاعاتی استراتفور، در زمان آماده سازی اسرائیل برای حمله هوایی به راکتور اوزیراک عراق- که تصور می‌شد عراق در آستانه تولید پلوتونیوم برای برنامه تسلیحاتی است- دست کم ۳ دانشمند هسته ای عراق به طور مرموزی کشته شدند. (۶)

۲-۳- حمله به راکتور

هشت فروند جنگنده اف ۱۶ از اسکادرانهای ۱۱۰ و ۱۱۷ هر کدام مجهز به دو بمب تاخیری ۲۰۰۰ پوندی

(حدود ۹۰۰ کیلوگرم) مارک-۸۴ و مخازن سوخت (باکهای) خارجی به همراه ۶ فروند اف ۱۵ برای پشتیبانی از اف ۱۶ها برای انجام عملیات در نظر گرفته شدند. در تاریخ ۷ جون ۱۹۸۱، در ساعت ۱۵:۵۵ به وقت محلی عملیات آغاز می شود. وقتی هواپیماها به فضای هوایی عراق وارد می شوند تا ارتفاع ۳۰ متری پایین می آیند تا رادارهای عراق آنها را ردیابی نکنند. برخی گفته ها نیز حاکی از این است که هواپیماها آنقدر نزدیک به یکدیگر پرواز می کردند، که رادار به جای نشان دادن یک اسکادران از جنگنده ها، یک هواپیمای بزرگ رانشان داده و جلب توجه نکرده است. در ساعت ۱۸:۳۵ به وقت محلی جنگنده های اسرائیلی در مدار ۳۵ درجه و ارتفاع ۱۱۰۰ متری بمبهای مارک ۸۴ را به صورت دوتایی و با فواصل ۵ ثانیه پرتاب و تاسیسات هسته ای را هدف قرار می دهند. بر اساس گزارش ارتش اسرائیل ظاهراً ۲ بمب عمل نمی کند اما ۱۴ بمب باقی مانده با برخورد به هدف منفجر می شوند. متعاقب آن پدافند عراق اقدام به شلیک می کند و هواپیماهای اسرائیل تا ارتفاع ۱۲۲۰۰ متری اوج می گیرند و به اسرائیل باز می گردند. پدافند ضد هوایی عراق نتوانست هیچگونه آسیبی به هواپیماها وارد سازد. با وجود هراس از رویارویی با هواپیماهای رهگیری کننده عراق، اسکادران اسرائیل بدون هیچگونه درگیری به اسرائیل بازگشت. (۷) البته ناگفته نماند که مدتی پس از آغاز جنگ ایران-عراق، در ۳۰ سپتامبر ۱۹۸۰، نیروی هوایی ایران باد و فروند فانتوم اف-۴ این محل را مورد حمله و خسارتی را به آن وارد آورده بود. (۸)

۲-۴- تلفات حمله

بر اساس برنامه ریزی انجام شده راکتور به شدت آسیب دید. ۱۰ سرباز عراقی به همراه یک مهندس فرانسوی در این عملیات کشته شدند. البته برخی بر این باوراند که مهندس فرانسوی یکی از عوامل اطلاعاتی موساد بوده و در شناسایی محل مورد نظر به خلبانان کمک کرده است. هر چند مدرک مستندی در این باره ارائه نشده است. منابع اسرائیلی مدعی هستند که بیشتر تلفات اعلام شده در اثر بمباران نبوده و بر اثر دستپاچگی پدافند ضد هوایی عراق بوده است. در هر حال با وجود اتمام سوخت هواپیماها، تمام ۱۴ فروند جنگنده اعزامی سالم به آشیانه های خود بازگشتند.

۳- واکنش های بین المللی در برابر حمله

جامعه بین المللی این اقدام اسرائیل را به شدت محکوم کرد. مجمع عمومی سازمان ملل متحد با تصویب قطعنامه ای این عمل را کاملاً برنامه ریزی شده، بی سابقه و تجاوزی آشکار عنوان کرد و به اسرائیل اخطار کرد که چنین عملی را تکرار نکند. این قطعنامه همینطور از اسرائیل می خواست تا سریعاً

به عراق و قربانیان آن غرامت پرداخت کند. در مباحث سازمان ملل نیز این اقدام محکوم شد و بیشتر کشورها ضمن حمایت از حق کشورها برای استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای، مخالفت خود را با برنامه محرمانه هسته ای اسرائیل اعلام کردند. همینطور کشورهایی همچون سوریه نه تنها خواستار محکومیت اسرائیل بودند، بلکه خواستار محکومیت ایالات متحده هم بودند که حامی اصلی اسرائیل محسوب می‌شود. نماینده فرانسه در شورای امنیت اعلام کرد که تنها هدف راکتور تحقیقات علمی بوده است و بر اساس قرارداد منعقد شده بین دو کشور استفاده از آن برای اهداف نظامی ممنوع شده بود. نماینده بریتانیا هم عنوان کرد که عراق توانایی تولید سلاح‌های هسته ای را نداشته است. مدیر کل وقت آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز در گزارش خود هرگونه انحراف را از پادمان‌های آژانس رد کرده بود. بیشتر کارشناسان توجیه‌های اسرائیل درباره حق دفاع مشروع را قانع کننده ندانسته، بر این باور بودند که منشور سازمان ملل متحد حقی را در رابطه با اقدامات پیشگیرانه قائل نیست. برخی این اقدام را حمله ای به آژانس بین‌المللی انرژی اتمی دانسته و عنوان می‌کردند که منشور سازمان ملل حق دفاع مشروع را تنها در برابر حمله مسلحانه مجاز می‌داند. برخی کشورها نیز خواستار تحریم‌های الزام آوری در چهارچوب فصل هفتم منشور سازمان ملل علیه اسرائیل شدند. افزون بر این، شورای امنیت سازمان ملل متحد نیز با صدور قطعنامه ۴۸۷ ضمن محکومیت اقدام اسرائیل، عراق را مستحق دریافت خسارت دانست. همچنین از اسرائیل خواست تا تأسیسات خود را تحت پادمان‌های آژانس بین‌المللی انرژی اتمی قرار دهد. ایالات متحده نیز با حمایت از قطعنامه اعلام کرد که این کشور اقدام انجام شده را محکوم می‌کند و نه ملت یهود را. برخی کشورها از قطعنامه شورای امنیت ابراز نارضایتی کرده، عنوان کردند که این قطعنامه تحریمی را برای اسرائیل در نظر نگرفته است و باید اقدامات تنبیهی در مورد اسرائیل اعمال می‌شد. البته ناگفته نماند به احتمال زیاد صدور قطعنامه شدیدتر می‌توانست و تو ایالات متحده را در پی داشته باشد. بعد از جنگ اول خلیج فارس، چند تن از سیاستمداران ایالات متحده با اعلام حمایت از عملیات اپرا یاد آور شدند که عراق در آن زمان درصدد دستیابی به سلاح‌های هسته ای بوده و چنین اقدامی هر چند از جانب شورای امنیت سازمان ملل تخلفی آشکار از حقوق بین‌الملل محسوب شد اما ضروری بوده است. برخی از حقوقدانان نیز با اعلام حمایت از اقدام اسرائیل آن را در قالب دفاع مشروع پیشدستانه قرار دادند. (۹)

۴- دستاوردهای حمله

عملیات موفقیت آمیز بود. در پی خسارات سنگین وارده به این راکتور فعالیت های مجموعه هسته‌ای عراق به حالت تعطیل درآمد. البته مقامات عراقی تاکید می کردند که دوباره تاسیسات خود را بازسازی خواهند کرد و فرانسه نیز موافقت کرد که در بازسازی آن کمک کند. با این وجود در ۱۹۸۴ فرانسه از پروژه کنار کشید. برخی از محققین عراقی مدعی هستند که پس از این عملیات، برنامه هسته ای عراق به شکل محرمانه و زیرزمینی پیگیری و توسعه یافت. عراق تلاش خود را برای ایجاد راکتور تولید پلوتونیوم جهت ساخت سلاح هسته ای به کار برد، اما به نظر می رسد اولویت کمتری را در برنامه جدید به آن اختصاص داده بود. تاسیسات اوزیراک تا جنگ خلیج فارس به همین صورت ماند، تا سرانجام در پی حملات هوایی گسترده ایالات متحده با خاک یکسان شد. اما نکته قابل تامل دیگری در این رابطه به چشم می خورد و آن اینکه این عملیات دستاوردهای زیادی را برای حزب حاکم لیکود به رهبری بگین داشت، بطوری که در انتخاباتی که ۳ هفته بعد از آن برگزار شد با اکثریت قاطع آرا دوباره قدرت را در اختیار گرفت.

عملیات اورچارد^۱

طی عملیات اورچارد که بعد از نیمه شب ۶ سپتامبر ۲۰۰۷ آغاز شد، نیروی هوایی اسرائیل منطقه دیرالزور سوریه را هدف قرار داد. (۱۰) بعدها مقامات وقت کاخ سفید و سیا عنوان کردند که محل مورد هدف تاسیسات هسته ای با اهداف نظامی بوده است، هر چند که سوریه آن را تکذیب می کند. بررسی های انجام گرفته آژانس بین المللی انرژی اتمی مدارکی را در راستای تایید ادعاهای واشنگتن و تل آویبوه دست نیاورده است. هر چند این تحقیقات همچنان ادامه دارد. بر اساس گزارشهای خبری حمله توسط اسکادران ۶۹ نیروی هوایی اسرائیل متشکل از چند فروند اف ۱۵، اف ۱۶ و یک هواپیمای الینت صورت گرفته و تعداد دقیق آنها بین ۴ تا ۸ فروند تخمین زده می شود. جنگنده‌ها به موشکهای ماوریک ا جی ام-۶۵ بمبهای ۵۰۰ کیلوگرمی، و همینطور باک های خارجی مجهز بودند. برخی از شواهد حاکی از این است که نیروهای ویژه نیروی هوایی اسرائیل موسوم به شالداگ قبل از عملیات به محل مورد نظر اعزام و این محل را با پرتوهای لیزری نشانه گذاری کرده اند. برخی نیز نیروهای عمل کننده در این عملیات را نیروهای ویژه سایرت ماتکال وابسته به نیروهای دفاعی اسرائیل عنوان کرده اند. (۱۱)

1- Orchard

۱- اقدامات پیش از عملیات

در جولای ۲۰۰۷ صدای انفجاری از حلب در شمال سوریه به گوش رسیده است که بر اساس گزارشات منتشر شده در این حادثه ۱۵ تن کشته و بیش از ۵۰ تن زخمی شده اند. برخی مدعی اند که این انفجار زمانی رخ داد که سوریه در حال تجهیز موشک های اسکاد سی به گاز خردل بوده است. یکی از مقامات عالی رتبه کاخ سفید در گفتگو با شبکه ای سی اعلام می کند که اسرائیل در اوایل تابستان ۲۰۰۷، تاسیسات هسته ای مشکوک سوریه را کشف و در پی آن عوامل موساد در صدد نفوذ به آن برآمده اند و از این طریق موفق شده اند که تصاویر زمینی از هدف تهیه کنند. بر اساس شواهد موجود نیروهای ویژه سایرت ماتکال با نفوذ به محل مورد نظر مقداری از مواد هسته ای را به اسرائیل برده اند. دانشمندان اسرائیلی بعد از بررسی مواد متوجه شده اند که آنها متعلق به کره شمالی است و پس از ریزنی با ایالات متحده تصمیم به حمله گرفته اند. البته همین مقام بعدا با تکذیب تایید یا دخالت ایالات متحده در حمله، یادآور می شود که ایالات متحده پیشاپیش از آن مطلع بوده است. گزارشهای دیگری نیز نشان می دهد که اسرائیل طرح حمله را در ۱۴ جولای برنامه ریزی کرده، اما مقامات ایالات متحده از جمله خانم کاندولیزا رایس ترجیح می دادند که از طریق دیپلماتیک این اقدام سوریه را محکوم کنند. بنابر اسناد منتشر شده، ایهود باراک وزیر دفاع اسرائیل شخصا این حمله را فرماندهی کرده است.

بر اساس گزارشات واشینگتن پست، سه روز قبل از حمله، یک کشتی از کره شمالی وارد بندر تارتوس سوریه می شود که گفته می شد حامل سیمان است. هر چند کره شمالی نیز این حمله را محکوم کرد، اما یکی از کارشناسان اسرائیلی با نام رونن سولومون می گوید که این کشتی حامل ۱،۷۰۰ تن بار بوده که در ۳ سپتامبر وارد بندر تارتوس شده است. (۱۲)

۲- اقدامات رادار گریز اسرائیل

منابع اطلاعاتی ایالات متحده بر این باوراند که اسرائیل ممکن است از فن آوری مشابه سامانه هوایی سوتر امریکا استفاده کرده باشد که این باعث شده تا رادارهای سوریه نتوانند هواپیماها را ردیابی کنند. این سامانه نه تنها می تواند گیرنده های دشمن را با ارسال علائم غلط دچار اختلال کند، بلکه می تواند بطور مستقیم حس گرهای رادار دشمن را هم تحت تاثیر قرار دهد. بر اساس شواهد موجود، سوریه سامانه پیشرفته و مدرن پانتسیر-اس ۱ ای، روسیه را در اختیار داشته است. ناگفته نپیداست که این سامانه

در برابر حمله هوایی اسرائیل کارایی نداشته است. علاوه بر این سامانه، سوریه موشک های زمین به هوای تور-۱م (اس-۱۵) و پکورا-۱۲ (اس-۱۲۵/اس-۱۳) را نیز در اختیار داشته که دومی جز موشک های خارج از رده محسوب می شود. در هر صورت جنگنده های اسرائیلی با استفاده از جنگ الکترونیکی و اختلال در فرکانس هاس رادیویی، رادارهای سوریه را مختل و عملیات را انجام داده اند. به نظر می رسد که امریکا اطلاعات پدافند هوایی سوریه را در اختیار اسرائیل قرار داده است. (۱۳)

۳- حمله به هدف

سی ان ان اولین شبکه ای بود که اعلام کرد طی حمله هوایی، پایگاه نیروهای حزب الله مورد هدف قرار گرفته و بر اثر آن حفره بزرگی در صحرا ایجاد شده است. یک هفته بعد از آن واشنگتن پست گزارش کرد که سازمانهای اطلاعاتی ایالات متحده و اسرائیل به مدارکی دست یافته اند، که نشان می دهد سوریه با مساعدت کره شمالی در حال ساخت تاسیسات هسته ای بوده و محل مورد حمله همان تاسیسات هسته ای است که پیش بینی می شود توانایی ساخت سلاحهای غیرمتعارف را داشته است. (۱۴) فاروق الشرع معاون رئیس جمهوری سوریه اعلام کرد که اسرائیل یک مرکز مطالعاتی را هدف قرار داده است. در روزهای بعدی بشار اسد رئیس جمهوری سوریه عنوان کرد که محل مورد حمله مجموعه نظامی در حال ساخت بوده است. او توضیح بیشتری در مورد هدف و ساختار این محل ارائه نداد. در ۱۴ اکتبر، نیویورک تایمز با اشاره به سخنان مقامات امریکایی و اسرائیلی خاطر نشان ساخت که محل مورد نظر راکتور هسته ای بوده که توسط تکنیسین های کره شمالی در حال ساخت بوده است و تعدادی از همین افراد در حمله هوایی کشته شده اند. (۱۵) در دوم دسامبر ساندی تایمز به نقل از اوزی ایون استاد دانشگاه تل آویو و یکی از بنیانگذاران مرکز تحقیقات هسته ای نقب عنوان کرد که محل مورد هدف برای ساخت سلاح های پلوتونیومی با مساعدت کره شمالی در نظر گرفته شده بود. در ادامه آمده است که سوریه برای جلوگیری از انتشار تشعشعات هسته ای، سریعا این محل را زیر مقدار بسیار زیادی خاک مدفون کرده است. (۱۶)

۴- اظهارات رسمی مقامات اسرائیلی

همانطور که عنوان شد اولین گزارش در مورد حمله از جانب سی ان ان بود. در ابتدا مقامات اسرائیلی واکنش خاصی در این باره انجام ندادند. هرچند ایهود اولمرت نخست وزیر سابق اسرائیل عنوان کرد که

نیروهای امنیتی اسرائیل رشادت زیادی از خود نشان داده اند. انتشار هرگونه خبری در این باره ممنوع شد. در ۱۶ سپتامبر، آموس یادلین رئیس اطلاعات ارتش اسرائیل عنوان کرد که این کشور توانایی بازدارنگی خود را دوباره به دست آورد. اولین مقام اسرائیلی که بطور رسمی عملیات را تایید کرد بنیامین نتانیاهو بود که ضمن پشتیبانی از عملیات به اولمرت تبریک گفت. اوزی آزاد مشاور نتانیاهو در گفتگو با نیوزویک^۱ یاد آور شد که ما در جریان عملیات قرار داشتیم و بعد از انتشار جزئیات آن همه متحیر خواهند شد. در ۱۷ سپتامبر اولمرت اعلام کرد که آماده است بدون هیچ پیش شرط و اولتیماتومی باسوریه به گفتگو بنشیند. بر اساس نظرسنجی انجام شده توسط یکی از موسسات اسرائیلی، میزان محبوبیت اولمرت بعد از حمله، از ۲۵ درصد به ۳۵ درصد افزایش یافته است. (۱۷)

در ۲ اکتبر ۲۰۰۷، در پی درخواستهای مکرر روزنامه ها آرتص مقامات اسرائیلی انجام حمله را تایید کردند، با این وجود از ارائه هرگونه جزئیاتی درباره آن خودداری کردند. در هر حال، بیشتر رسانه های اسرائیل از جمله هاآرتص با این اقدام مخالفت کردند. در ۲۸ اکتبر، اولمرت به خاطر نقض حریم هوایی ترکیه از رجب طیب اردوغان عذرخواهی کرد و یاد آور شد که ما به حاکمیت ترکیه احترام می گذاریم. (۱۸)

۵- واکنش سوریه

مقامات سوری در وهله اول مدعی شدند که پدافند سوریه بر هواپیماهای اسرائیلی که در حال بمباران منطقه ای متروکه در صحرا بودند آتش گشوده اند، بعد هم عنوان کردند که محل مورد حمله ساختمان نظامی بوده است. دو روز بعد از حمله، رسانه های ترکیه از کشف مخازن سوخت متعلق به اسرائیل در استانهای هاتای و غازی عینتاب این کشور خبر دادند و در پی آن وزیر امور خارجه ترکیه اعتراض رسمی خود را به مقامات اسرائیلی ابلاغ کرد. (۱۹) مقامات سوری طی نامه ای به دبیر کل سازمان ملل بن کی مون، تجاوز اسرائیل را نقض حریم هوایی کشور خود عنوان و یاد آور شدند که این اولین بار نیست که چنین اقدامی صورت می گیرد. در ۲۷ آوریل ۲۰۰۸، رئیس جمهوری سوریه بشار اسد برای اولین بار در این مورد سخن گفت و با تکذیب ادعاهای مطرح شده درباره فعالیت های پنهانی هسته ای سوریه یادآور شد که آیا منطقی است که هیچگونه پدافندی در محل تاسیسات هسته ای وجود نداشته باشد و یا این محل در فضای باز و در دید مستقیم ماهواره ها قرار داشته باشد؟ (۲۰)

۶- واکنش های بین المللی

هیچ دولت عربی به جز سوریه در مورد رویداد ۶ سپتامبر اظهار نظر نکرد. هفته نامه مصری الاهرام این موضوع را با عبارت سکوت همزمان در جهان عرب توصیف کرد. هیچیک از دو دولت سوریه و اسرائیل نیز درباره جزئیات حمله سخنی به میان نیاوردند. در این میان کارشناسان و تحلیل گران تفسیرهای گوناگونی را درباره این حادثه ارائه دادند. بیشتر مفسرین غربی بر این باوراند که عدم محکومیت اقدام اسرائیل توسط دول عربی به جز سوریه، فقدان تهدیدهای تلافی جویانه علیه اسرائیل ویا حتی سخنانی در جهت حمایت از دولت یا مردم سوریه، بطور تلویحی نشان دهنده حمایت از اقدام اسرائیل است. (۲۱) رابرت گیتس وزیر دفاع ایالات متحده نیز در واکنش به کمک هسته ای کره شمالی به سوریه عنوان کرد که ما به دقت هر دو کشور را زیر نظر داریم. از طرف دیگر سخنگوی دولت کره شمالی با محکوم کردن اقدام اسرائیل در نقض حریم هوایی سوریه، حمایت خود را از این کشور اعلام کرد. در ۱۷ اکتبر، محمد البرادعی مدیرکل پیشین آژانس بین المللی انرژی اتمی به شدت اقدام اسرائیل را مورد انتقاد قرارداد و یادآور شد که چنین اعمالی تضعیف آژانس را در پی دارد. (۲۲) تصاویر منتشر شده نیویورک تایمز در ۲۶ اکتبر نشان می دهد که سوریه تقریباً تمام آثار به جای مانده را از بین برده است. منابع اطلاعاتی ایالات متحده از سرعت عمل سوریه در از بین بردن آثار به جا مانده ابراز شگفتی کردند. دیوید آلبرایت بازرس سابق کنترل تسلیحات نیز بر این باور است که این اقدام سوریه حاکی از این است که این کشور نمی خواهد هیچ مدرکی از این محل باقی بماند. (۲۳) قطعنامه ۶۷۴ مجلس نمایندگان ایالات متحده به تاریخ ۲۴ سپتامبر ۲۰۰۷، نیز حمایت بدون قیدوشرط از حق دفاع مشروع اسرائیل در برابر تهدید نظامی یا هسته ای قریب الوقوع سوریه را اعلام می دارد. در ۲۸ آوریل ۲۰۰۸، یکی از مقامات بلند پایه سیا، عنوان کرد که راکتور سوریه از لحاظ تکنولوژی و اندازه بسیار شبیه به راکتور مرکز تحقیقات علمی و هسته ای یونگ بیون کره شمالی بوده، و سالانه ظرفیت تولید یک یا دو بمب هسته ای را داشته است. (۲۴)

۷- انتشار اطلاعات

در ۱۰ اکتبر ۲۰۰۷، نیویورک تایمز گزارش داد که مقامات اسرائیلی مدارک و اسناد مربوطه را با همتایان ترک خود در میان گذاشته و آنها در سفر خود به دمشق مقامات سوری را در جریان آنها قرار داده‌اند. مقامات

سوریه ضمن تکذیب آنها یاد آور شده اند که محل مورد هدف انبار موشک های استراتژیک بوده است. در ۲۵ اکتبر ۲۰۰۷، همین منبع گزارش داد که تصاویر ثبت شده قبل و بعد از عملیات توسط ماهواره ها، نشان دهنده این است که ساختمان چهارگوش دیگر در محل مورد نظر وجود ندارد. برخی کارشناسان بر این باوراند که ساخت محل مورد هدف از سال ۲۰۰۱ آغاز شده و به نظر می رسد که ایالات متحده فعالیت های آن را از طریق ماهواره جاسوسی زیر نظر داشته است. (۲۵) برخی تصاویر هوایی منتشر شده نیز هر چند با وضوح کمتر نشان می دهند که در آن زمان ساختمان در محل مورد هدف وجود داشته است. آژانس بین المللی انرژی اتمی نیز در تلاش است تا حقیقت موضوع را روشن کند اما از اواسط نوامبر ۲۰۰۷، امریکا و اسرائیل همکاری قابل توجهی را با آژانس انجام نداده اند. آژانس تصاویر منتشر شده را مورد بررسی قرار داده اما نمی تواند بطور قطعی عنوان کند که محل مورد نظر تاسیسات هسته ای است یا نه. در ۱۱ ژانویه ۲۰۰۸، تصاویر جدیدی منتشر شد که نشان می داد ساختمانی شبیه ساختمان قبلی در محل مورد نظر در حال ساخت است. به نظر نمی رسد که ساختمان جدید دوباره برای محل راکتور در نظر گرفته شده باشد و می تواند پوششی برای کاوش در محل قبلی باشد. (۲۶) در ۲۷ فوریه، ایهودا لمرت نخست وزیر پیشین اسرائیل در گفتگو با نخست وزیر وقت ژاپن یاسو فوکودا عنوان کرد که محل مورد هدف تاسیسات هسته ای بوده که با مساعدت تکنسین های کره شمالی در حال ساخت بوده است. در ۲۴ آوریل ۲۰۰۸، سیا نوار ویدیویی و برخی مدارک را منتشر کرد که تشابهات راکتور هسته ای کره شمالی در یونگ بیون و تاسیسات هسته ای منهدم شده سوریه را به نمایش می گذاشت. (۲۷) در هر حال مقامات ایالات متحده بر این باوراند که سوریه بطور پنهانی در صدد ساخت راکتور با مساعدت کره شمالی بوده که قابلیت تولید پلوتونیوم در جهت مصارف غیر صلح آمیز را داشته است. ایالات متحده مدارک مرتبط را در اختیار آژانس قرار داده است. آژانس با تایید دریافت مدارک، رسیدگی به آنها را آغاز کرده، اما ضمن انتقاد از زودتر قرار نگرفتن این مدارک در اختیار آژانس، استفاده یک جانبه از نیروی نظامی را باعث تضعیف روند تحقیق دانسته است. با این حال، مقامات سوریه هرگونه همکاری را با کره شمالی در زمینه هسته ای انکار می کنند. سامی خیامی سفیر سوریه در بریتانیا، ادعاهای مطرح شده را مضحک توصیف کرده یادآور می شود که از زمان حمله ایالات متحده به عراق است که چنین ادعاهایی مطرح می شود، چون ایالات متحده هم به بهانه وجود سلاح های کشتار جمعی در عراق به این کشور حمله کرد. او در ادامه می افزاید که محل مورد حمله ساختمان نظامی متروکه بوده و هیچ ارتباطی با راکتور هسته ای نداشته است. (۲۸)

۸- تردیدها درباره ادعاهای ایالات متحده و اسرائیل

با وجود سخنان مقامات امریکایی و اسرائیلی، هنوز در مورد حمله تردیدهایی به چشم می خورد. برای مثال معمولاً در اطراف مناطق نظامی حساس سیم خاردار و یا پدافند هوایی قرار دارد، در حالی که درباره محل مورد حمله اینگونه نبوده است. محمد البرادعی مدیر کل پیشین آژانس بین المللی انرژی اتمی نیز با سخنان خود توانایی سوریه را برای ساخت چنین تاسیساتی مورد تردید قرار داده است. سخنگوی تیم بازرسی کننده محل مورد نظر نیز عنوان کرده است که به نظر نمی رسد چیز خاصی در این محل پیدا کنیم. بعد از انتشار اطلاعات ایالات متحده در تاریخ ۲۴ آوریل، دو تن از مقامات ارشد اطلاعاتی امریکا عنوان کردند که مدارک ارائه شده، مدارک چندین محکمی به نظر نمی رسد و هیچ نشانه ای درباره ساخت پلوتونیوم تسلیحاتی وجود ندارد. برخی نیز بر این باورند که ادعاهای مطرح شده در مورد سلاح های کشتار جمعی تحت تاثیر تجربه امریکا در عراق است و هیچ راه مستقلی برای مشخص شدن صحت و سقم این ادعاها وجود ندارد. (۲۹)

۹- بررسی های آژانس بین المللی انرژی اتمی

بر اساس گزارش های اولیه منتشر شده در ۲۰ سپتامبر ۲۰۰۸، هیچ نشانه ای در راستای تایید ادعاهای اسرائیل و امریکا به دست نیامده است. ایالات متحده از آژانس تقاضا کرده که جزئیات بیشتری را در این باره منتشر کند. محمد البرادعی مدیر کل پیشین آژانس گفته بود که آژانس برای آماده کردن گزارش تکمیلی نیازمند زمان بیشتری است. او همچنین با ابراز نارضایتی از مدارک ارسالی امریکا و اسرائیل یادآور شده بود که این مدارک تنها تصاویری از محل منهدم شده را بعد از حمله اسرائیل نشان می دهد. البرادعی بر این باور بود که تصاویر تنها محل منهدم شده را نشان می دهند و بسیار سخت است که از میان ویرانه ها بتوان حقیقت ماجرا را کشف کرد. (۳۰) در ۱۰ نوامبر، روتترز به نقل از یکی از دیپلمات های غربی که خواسته بود نامش فاش نشود، عنوان کرد که بازرسان آژانس نشانه هایی از اورانیوم را در محل مورد حمله پیدا کرده اند، هر چند این مقدار نمی تواند دال بر فعالیتهای هسته ای سوریه باشد. در ۱۷ نوامبر ۲۰۰۸، البرادعی این اظهارات را تایید کرد. در ۱۹ نوامبر، آژانس بین المللی انرژی اتمی طی گزارشی اعلام کرد که در بازرسی های ماه جون نشانه های قابل توجهی از اورانیوم در محل مربوطه پیدا شده، اما تاکید می کند که به آن میزان نیست که بتوان گفت حتما راکتوری در آن محل بوده است. آژانس از سوریه خواسته است

که علاوه بر شفاف سازی، ویرانه ها و آثار انتقال یافته از محل مورد نظر را هم به بازرسان نشان دهد. (۳۱)

اعمال فشارهای دیپلماتیک علیه ایران

اسرائیل برنامه هسته ای ایران را تهدیدی برای بقاء خود عنوان کرده و مدعی است مدارکی در اختیار دارد که نشان می دهد ایران در صدد دستیابی به سلاح های اتمی است. در این راستا نیز اعلام کرده است که تمام گزینه ها را در برخورد با ایران روی میز دارد. این تصور در پی مواضع اعلامی و اعمالی جمهوری اسلامی به شدت تقویت شده است. در همین راستا مقامات اسرائیلی تمام تلاش های خود را به کار می برند تا به هر طریق ممکن مانع برنامه هسته ای ایران شوند. در این رابطه روابط راهبردی اسرائیل - ایالات متحده بسیار حائز اهمیت است. ایالات متحده عضو شورای امنیت سازمان ملل، برترین قدرت اقتصادی و نظامی جهان و تاثیر گذارترین کشور در معادلات بین المللی محسوب می شود. سرتاسر جهان در زمره منافع ملی ایالات متحده قرار می گیرد. هر چند که خود ایالات متحده به دلیل پیگیری سیاست عدم اشاعه سلاح های هسته ای از گسترش برنامه هسته ای ایران در جهت دستیابی به سلاح های هسته ای نگران است، اسرائیل نیز از طریق گروههای فشار خود تاثیر زیادی بر سیاست خارجی امریکا در این زمینه داشته است. لابی اسرائیل در ایالات متحده با استفاده از اهرم های گوناگونی که در داخل دستگاه حکومتی امریکا و در رسانه ها و محافل اجتماعی آن در اختیار دارد، تلاش می کند تا سیاست های ایالات متحده را با منافع اسرائیل همسو سازد. (۳۲) در هر صورت ایالت متحده در تصویب قطعنامه های اخیر شورای امنیت علیه برنامه هسته ای ایران نقش مهمی داشته است. در این زمینه رایزنی های مستمر مقامات اسرائیلی را با دیگر اعضای شورای امنیت نباید فراموش کرد. اسرائیل در جهت متوقف کرن برنامه غنی سازی اورانیوم ایران از انواع عملیات های روانی نیز بهره می گیرد. اسرائیل گزارش های محمد البرادعی مدیرکل پیشین آژانس بین المللی انرژی اتمی در رابطه با برنامه هسته ای ایران را جانبدارانه و او را به حمایت از ایران متهم می کرد. مطمئنا چنین اقداماتی در اولین واکنش مدیر کل جدید آژانس بین المللی انرژی اتمی یوکیا آمانو در رابطه با برنامه هسته ای ایران بی تاثیر نبوده، بطوری که آمانو گزارش شدیدالحن تری را نسبت به گزارش های البرادعی منتشر کرده است. در پی این گزارش که در تاریخ ۱۸ فوریه ۲۰۱۰ منتشر شد، رسانه های غربی تبلیغات گسترده ای را علیه برنامه هسته ای ایران انجام دادند. آمانو در این گزارش از احتمال وجود فعالیت هایی در ایران مرتبط با توسعه کلاهک هسته ای ابراز نگرانی کرده است. هرچند

مقامات کاخ سفید و کشورهای اروپایی برای یافتن راه حلی مسالمت آمیز درباره برنامه هسته ای ایران تاکید می‌کنند، اسرائیل با نا کارا خواندن تحریم‌های شورای امنیت، نه تنها خواهان اقدامات سختگیرانه تری درباره ایران است بلکه جامعه بین المللی را نیز در این زمینه تحریک می‌کند. مقامات اسرائیلی در ادامه جنگ روانی خود علیه ایران پا را از این فراتر گذاشته و تهدید کرده اند که در صورت تسامح بیشتر جامعه بین المللی درباره برنامه هسته ای ایران، به عملیات نظامی متوسل شده و خود مستقیماً تاسیسات هسته ای ایران را هدف قرار خواهند داد. رسانه های وابسته به اسرائیل نیز با بزرگ نمایی برنامه هسته ای ایران درصدد هستند تا افکار عمومی را با هرگونه اقدام احتمالی همسو سازند. به نظر نمی‌رسد که اسرائیل به طور یکجانبه به تاسیسات هسته ای ایران حمله کند، هر چند که به طور قاطع نمی‌توان آن را رد کرد، با این حال تلاش می‌کند تا هرگونه اقدامی چه اقتصادی و چه نظامی از طریق شورای امنیت باشد. این نکته را نیز باید یاد آور شد که جامعه اطلاعاتی اسرائیل، تلاش های وسیعی را برای یافتن مدارکی درباره برنامه هسته ای ایران آغاز کرده است و اطلاعات بدست آمده را در اختیار دیگر کشورها به ویژه امریکا قرار می‌دهد تا ضمن منظور کردن آنها در گزارش های سالانه اطلاعاتی، این کشورها را به اقدامات شدیدتر علیه ایران متقاعد کند. به این ترتیب ملاحظه می‌شود که اسرائیل فعالیت های دیپلماتیک و عملیات روانی گسترده ای را برای توقف غنی سازی اورانیوم ایران در دستور کار دارد.

پیمان عدم تکثیر سلاح های هسته ای و قطعنامه های سازمان ملل

در اوایل انتظار براین بود که اسرائیل پیمان عدم تکثیر سلاحهای هسته ای (ان پی تی) را در ۱۹۶۸، امضا کند و در ۱۲ جون ۱۹۶۸، هنگامی که مجمع عمومی سازمان ملل متحد برای تصویب معاهده تشکیل جلسه داد، به معاهده رای مثبت داد. اما با تهاجم اتحاد جماهیر شوروی به چکسلواکی سابق در ماه آگوست، تصویب پیمان به تعویق افتاد و موجب تقویت نیروهای مخالف معاهده در اسرائیل شد. این مخالفتها علنی و معلوم شد که اسرائیل مشکلات جدی بامعاهده دارد، اما در بیان آنها احتیاط می‌کند. (۳۳) دولت جانشون در تلاش بود تا در ازای فروش ۵۰ فروند فانتوم اف ۴، اسرائیل را تحت فشار قرار دهد تا پیمان را امضا کند. اما متعاقب بن بست در مذاکرات، جانشون از تلاش های خود در فروش فانتوم اف ۴ در قبال امضای پیمان ان پی تی و مرتبط کردن این دو موضوع با یکدیگر منصرف شد و تصمیم گرفت تا معامله فانتومها را بدون قید و شرط نهایی کند. به این ترتیب اسرائیل هم نه پیمان را امضا و نه آن را تصویب کرد. در پایان مذاکرات، پل وارنکه معاون وقت وزیر دفاع ایالات متحده در امور امنیت بین الملل متقاعد شده بود که اسرائیل سلاح های هسته

ای در اختیار دارد. (۳۴) در سال ۲۰۰۷، اسرائیل در جستجوی استثنایی در قوانین پیمان عدم تکثیر سلاحهای هسته ای بود تا از این طریق مواد اتمی را به صورت قانونی وارد کند. در سال ۱۹۹۶، مجمع عمومی سازمان ملل متحد قطعنامه ای را به تصویب رساند، که این قطعنامه درخواست استقرار ناحیه ای عاری از سلاحهای هسته ای در منطقه خاورمیانه را ارائه می کرد. (۳۵) دولتهای عربی و کنفرانس سالانه آژانس بین المللی انرژی اتمی به دفعات بر بکارگیری پادمان های آژانس بین المللی انرژی اتمی و ایجاد خاورمیانه عاری از سلاحهای هسته ای تاکید کرده اند. همچنین دول عرب، نارضایتی خود را از بکارگیری استانداردهای دوگانه در انتقاد از برنامه هسته ای ایران و چشم پوشی از برنامه هسته ای اسرائیل اعلام کرده اند. (۳۶) طبق بیانیه صادره از سوی اتحادیه عرب، دول عربی اعلام کرده اند که در صورتی که اسرائیل تایید کند که دارای سلاح های هسته ای است و بعد از آن تاسیسات هسته ای خود را بر روی بازرسی های بین المللی نگشاید و زرادخانه خود را منهدم نکند، از پیمان عدم تکثیر سلاحهای هسته ای خارج خواهند شد. (۳۷)

نتیجه گیری

اسرائیل در کنار پیگیری سیاست ابهام هسته ای و ضمن ایجاد بازدارندگی مبهم، انحصاری کردن سلاحهای هسته ای در منطقه را نیز در دستور کار خود دارد. با توجه به اینکه اسرائیل عمق استراتژیک ندارد و در مقابل حملات متعارف و غیر متعارف زخم پذیر است، حفظ انحصار سلاح های هسته ای در خاورمیانه برای اسرائیل بسیار تعیین کننده است و به همین دلیل بخش مهمی از سیاست هسته ای اسرائیل محسوب می شود. دکنترین هسته ای و نظامی اسرائیل برجنگ پیش دستانه علیه هر حمله ممکن با سلاحهای هسته ای، بیولوژیکی، شیمیایی یا حتی حملات متعارف بالقوه علیه سلاح های کشتار جمعی اسرائیل استوار است. در همین راستا اسرائیل برای جلوگیری از دستیابی کشورهای خاورمیانه به توانایی های هسته ای تلاشهای دیپلماتیک، عملیات روانی و همینطور اقدامات نظامی پنهانی را مورد استفاده قرار می دهد. عملیتهای اپرا و اورچارد و اعمال فشارهای دیپلماتیک و عملیتهای روانی به طرق گوناگون علیه جمهوری اسلامی ایران نمونه هایی از این دست در راستای انحصاری کردن سلاحهای هسته ای اسرائیل در منطقه می باشند.^۱

۱- این مقاله برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد روابط بین الملل فرزاد محمدزاده ابراهیمی با عنوان "اسرائیل و انحصار هسته ای در خاورمیانه" به راهنمایی دکتر محمدرضا ملکی بوده است.

1-T. Dugdale-Pointon, (22 August 2001). **"The Israeli Intelligence Services; Deception and Covert Action Operations"**. Retrieved from, <http://www.historyofwar.org/>

2-Glenn Kessler, **"N. Korea, Syria May Be at Work on Nuclear Facility"**. The Washington Post. September 13, 2007. Retrieved from, <http://www.washingtonpost.com/>

3-**"Geopolitical Diary: Israeli Covert Operations in Iran"**. Stratfor. 2007-02-02. Retrieved from, <http://www.stratfor.com/>

4-Rowan Scarborough, **"Israel pushes U.S. on Iran nuke solution"**.The Washington Times.February 21, 2005. Retrieved from, <http://www.washingtontimes.com/>

5-"Osiraq / Tammuz I 33°12'30"N 44°31'30"E". Weapons of Mass Destruction, WMD Around the World.FAS.October 09, 2000.Retrieved from, <http://www.fas.org/>

6-"Geopolitical Diary: Israeli Covert Operations in Iran", op.cit.

7- Free encyclopedia, "Operation Opera". Wikipedia. Retrieved from,<http://en.wikipedia.org/wiki/>

8-" Iran Attacks an Iraqi Nuclear Reactor". McNair Paper 41, Radical Responses to Radical Regimes: Evaluating Preemptive Counter-Proliferation, May 1995.Retrieved from, <http://www.au.af.mil/>

9-Free encyclopedia,"Operation Opera", op.cit.

10- Stephens, Bret. "Osirak II?". The Wall Street Journal. 2007-09-16. Retrieved from, <http://www.opinionjournal.com/>

11- Hersh, Seymour. "A Strike in the Dark-What did Israel bomb in Syria?" The New Yorker, February 11, 2008. Retrieved from, <http://www.newyorker.com/>

12-Free encyclopedia,"Operation Orchard".Wikipedia. Retrieved from, <http://>

en.wikipedia.org/wiki/

13- Fulghum, David A. "Why Syria's Air Defenses Failed to Detect Israelis". Aviation Week & Space Technology. Oct 3, 2007. Retrieved from, <http://www.aviationweek.com/>

14- Kessler, Glenn. "N. Korea, Syria May Be at Work on Nuclear Facility", op.cit.

15- Sanger, David. "Israel Struck Syrian Nuclear Project, Analysts Say". The New York Times. 2007-10-14. Retrieved from, <http://www.nytimes.com/>

16- Mahnaimi, Uzi. "Israelis hit Syrian 'nuclear bomb plant'". The Sunday Times. 2007-12-02. Retrieved from, <http://www.timesonline.co.uk/>

17- "Mysterious airstrike in northern Syria boosts Olmert's popularity: Poll". Associated Press. International Herald Tribune. 2007-09-18. Retrieved from, <http://www.ihrt.com/>

18- "USAF struck Syrian nuclear site". The Jerusalem Post. Nov 2, 2007. Retrieved from, <http://www.jpost.com/>

19- "Turkey complains to Israel over fuel tanks found near border with Syria: reports". Associated Press. International Herald Tribune. 2007-09-09. Retrieved from, <http://www.ihrt.com/>

20- "Assad says facility Israel bombed not nuclear-paper". Reuters. Apr 27, 2008. Retrieved from, <http://www.reuters.com/>

21- Weitz, Richard. "Israeli Air strike in Syria: International Reactions". CNS (MIIS), 2007-11-01. Retrieved from, <http://cns.miis.edu/>

22- "IAEA chief criticizes Israel over Syria raid". Reuters. Oct 28, 2007. Retrieved from, <http://www.reuters.com/>

23- "Alleged Syrian atomic reactor 'vanishes' ". The Jerusalem Post. Oct 26, 2007. Retrieved from, <http://www.jpost.com/>

24- Mikkelsen, Randall. "UPDATE 2-Syrian reactor capacity was 1-2 weapons/year

-CIA". Reuters. Apr 29, 2008. Retrieved from, <http://uk.reuters.com/>

25- Broad, William; Mazzetti, Mark. "Yet Another Photo of Site in Syria, Yet More Questions". The New York Times. 2007-10-27. Retrieved from, <http://www.nytimes.com/>

26- Mikkelsen, Randall. "Syria rebuilding at site bombed by Israel – report". Reuters. 2008-01-15. Retrieved from, <http://in.reuters.com/>

27- Wright, Robin. "N. Koreans Taped At Syrian Reactor". The Washington post. April 24, 2008. Retrieved from, <http://www.washingtonpost.com/>

28- "Syria 'had covert nuclear scheme'". BBC NEWS. 25 April 2008. Retrieved from, <http://news.bbc.co.uk/>

29-Marcus, Jonathan. "US Syria claims raise wider doubts". BBC NEWS. 25 April 2008. Retrieved from, <http://news.bbc.co.uk/>

30-"IAEA chief: Report on Syrian nuclear plans needs more time". Xinhua News Agency. 2008-09-26. Retrieved from, <http://news.xinhuanet.com/>

31-"Implementation of the NPT Safeguards Agreement in the Syrian Arab Republic". Report by the Director General. IAEA. Board of Governors.GOV/2008/60. 19 November 2008. Retrieved from, <http://www.isis-online.org/>

۳۲- موسسه بین المللی ابرار معاصر تهران، *کتاب امریکا ۳* (ویژه روابط امریکا- اسرائیل). (تهران؛

موسسه ابرار معاصر، ۱۳۸۲)، ص ۲۰۰.

۳۳- کوهن، آنز، *اسرائیل و سلاح های هسته ای*. ترجمه رضا سعید محمدی، (تهران؛ دفتر

مطالعات سیاسی و بین المللی تهران، ۱۳۸۵). صص ۴۴۹-۴۵۳.

۳۴- همان، صص ۴۷۳-۴۷۹.

35- United Nations General Assembly Resolution 41 session 51, "Establishment of a nuclear-weapon-free zone in the region of the middle east", on 10 December 1996. Retrieved from, <http://www.undemocracy.com/>

36- Pincus, Walter: "Push for Nuclear-Free Middle East Resurfaces; Arab Nations Seek Answers About Israel". The Washington Post, Sunday, March 6, 2005, page A24. Retrieved from, <http://www.washingtonpost.com/>

37- "Arab League vows to drop out of NPT if Israel admits it has nuclear weapons". Haaretz. (2008-03-05). Retrieved from, <http://www.haaretz.com/>

